Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 47STE JAARGANG — NO 28 — 23 MEI 2024

Oproer *Barricades zijn terug van weggeweest* 8

‘We will come back stronger’ 2

Na bezettingen in Leiden en Den Haag kondigde de universiteit aan de banden met Israël te herzien. Maar het einde van de acties lijkt nog niet in zicht

Niet brak zijn Hoe studenten ‘hun grenzen verleggen’ bij Defensie 10

Verkiezingen? De Kiesmannen lokken jongeren naar de stembus 14

Roeimarathon Omdat student Pien Scheer ‘niet zomaar drieduizend euro voor een nieuw haarstukje had liggen’, organiseerde ze een benefiet. ‘Het is stoer hoe ze met haar kale koppie door de stad en universiteit loopt’ 6

Het beleg van Leiden (en Den Haag)

Uit protest tegen de universitaire banden met Israël bezetten studenten achtereenvolgens het Haagse Wijnhavengebouw en de Leidse hortus. De universiteit kwam met toezeggingen.

DOOR **MARK REID**
FOTO'S **TACO VAN DER EB** EN **MARCEL VAN DEN BERG**

Een bericht dat de universiteit vorige week donderdagochtend op X zet, vormt de directe aanleiding voor de bezetting. '*We agreed on several concrete steps the University will take regarding its ties to Israeli Universities*', schrijft het college van bestuur na onderhandelingen met actiegroepen. Wat precies, zal een dag later blijken.
Dat is niet volgens afspraak, vonden Students for Palestine (SfP) en Scholars for Palestine, twee groepen die al langer actievoeren om de banden met Israëlische onderzoeksinstellingen te verbreken. Volgens hen heeft de universiteit toegezegd *meteen* de vervolgstappen openbaar te maken.
Nu die reactie uitblijft, verschansen zo'n vijftig demonstranten zich rond één uur op de derde verdieping van het Wijnhavengebouw in Den Haag. De universiteit gelast daarop meteen alle activiteiten in het gebouw af, nog aanwezige studenten en medewerkers druppelen langzaam naar buiten. De beveiliger aan de deur laat niemand meer binnen.
Voor het gebouw verzamelt zich een groep sympathiserende studenten en docenten. '*Boycott! Divest*', roepen de actievoerders bijna voortdurend tijdens de bezetting die zo'n zeven uur zal duren. '*We will not stop, we will not rest!*' Af en toe laten de bezetters zich even zien op de balkons en voor de ramen, al dan niet met spandoek.
De demonstranten staan zowel voor de hoofdingang van het Wijnhavengebouw als bij een zijdeur aan de Turfhaven. Groot gejuich klinkt er als vanaf het station zo'n honderdvijftig studenten uit Rotterdam komen aanlopen. Hun eigen demonstratie bij Rotterdam Centraal is kortgeleden tot een eind gekomen. Op het hoogtepunt staan er zeker vierhonderd mensen voor het faculteitsgebouw.
Door het raam op de begane grond kijken zij toe hoe vertegenwoordigers van de universiteit, onder wie interim-FGGA-decaan Koen Caminada, gedurende de dag in bijzijn van de politie in gesprek is met studenten.
Die onderhandelingen lijken hun vruchten af te werpen. Aan het begin van de avond brengt de universiteit alsnog de aangekondigde 'concrete steps' naar buiten, in een Engelstalig statement. De uitwisselingsprogramma's met Hebrew University of Jerusalem en Tel Aviv University 'wordt vanaf nu gestopt tot na een evaluatie'. Er wordt een commissie opgericht die gaat bekijken 'of onze partners betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen of -risico's, zoals militair gebruik van onderzoeksresultaten'. In afwachting daarvan 'wordt op korte termijn een ad-hoc-commissie ingesteld die zal adviseren over een ethisch afwegingskader en een ethische werkwijze met betrekking tot mensenrechten'. Als Israëlische partners 'in strijd handelen met ons ethisch kader, wordt institutionele samenwerking afgebouwd'.
De activisten van Students for Palestine vinden het onvoldoende, laat een van hen via een megafoon weten. 'Dit voorstel voorkomt niet dat er nieuwe samenwerkingen komen in afwachting van uitspraken van een commissie!'
Tot verdere onderhandelingen komt het niet. De universiteit laat weten dat het pand om half acht 's avonds zal worden ontruimd. De demonstranten stellen zich arm in arm op en roepen: '*You are not alone!*' In groepjes komen de bezetters naar buiten, vergezeld door agenten. Even ontstaat er verwarring als het niet duidelijk is hoeveel mensen er nog in het pand zijn achtergebleven. Door het raam is te zien hoe een arrestatieteam van de politie de roltrappen op loopt met bundels tie wraps aan hun riemen. Toch komen ze onverrichter zake weer naar beneden, de laatste actievoerders hebben niet lang daarvoor zelf het pand al verlaten via de zijdeur. Als om kwart over acht blijkt dat er niemand meer binnen is, lopen de demonstranten arm in arm richting het station.
Bij de bezetting lijkt geen schade te zijn toegebracht, zo bevestigen ook medewerkers die aanwezig waren in het Wijnhavengebouw. Volgens hen zouden er alleen stickers zijn geplakt en wat met whiteboard-stiften op ramen zijn geschreven. Een van hen zegt dat hij binnen is gebleven om erop toe te zien dat de studenten geen vandalisme zouden plegen, en dat hij binnen 'nul agressie en nul vernieling' heeft gezien. 'Ik was zeer verbaasd over hoe ze zich hebben gedragen. Het versterkte mijn vertrouwen dat onze studenten vreedzaam demonstreren.'
Op vrijdagochtend bezetten zo'n twintig actievoerders van Leiden Student Encampment de hortus botanicus. Bij het openen van de tuin mikken ze hun opgooitenten neer, doen het hek aan de kant van het Rapenburg op slot, en hangen spandoeken op. De toegang via de Nonnensteeg blijft open om nieuwe actievoerders binnen te laten. Bezoekers die aan hek vragen of ze binnen mogen om naar hun cursus te gaan, worden teleurgesteld. De universiteit heeft de hortus, het Kamerlingh Onnesgebouw en de Oude Sterrewacht gesloten. 'Van ons had het mogen doorgaan', zegt een van de actievoerders. >

In een land zonder dissidenten heb je niets te zoeken

Een jaar geleden hield ik een lezing in Ermelo voor een – zeer – christelijke organisatie die begaan is met het lot van de Noord-Koreanen. Op enig moment ging het over de vraag of het verantwoord is om naar Noord-Korea te reizen. Enige hilariteit ontstond toen bleek dat zo'n beetje iedereen in de zaal één of meerdere malen Noord-Korea had bezocht, maar ik als expert van dienst niet.
Ik heb ooit een half hoofdstuk in een boek besteed aan uitleggen waarom niet en waarom Noord-Korea beter van buiten bestudeerd kan worden, maar mijn beslissing niet, waarschijnlijk nooit, naar Noord-Korea te gaan en geen enkele band te onderhouden met vertegenwoordigers van staat en partij, is in de aard van de zaak moreel en qua uitvoering praktisch. In tegenstelling tot de overweldigende meerderheid van mijn collega's denk ik dat er niemand mee gediend is en dat het zelfs potentieel schadelijk is als ik (of wie dan ook) het land bezoek.
Meestal identificeer ik mijzelf als belijdend lid van de rekkelijken, maar in deze kwestie behoor ik tot de harde kern der preciezen. Onze fascinatie met de Noord-Koreaanse leider in plaats van met zijn onderdanen

> 'Ook aan de goede kant van de geschiedenis staan we vieze hand in vieze hand met elkaar'

en afschuwelijke moordpartijen elders onttrekken de dagelijkse situatie in Noord-Korea aan het oog. Maar weinig landen kennen vernietigingskampen die al decennia lang aan een eigen, tragischerwijs niet mediagenieke, Holocaust werken. De 77.000 vermisten onder Assad verbleken, in getalsmatig opzicht althans, bij het aantal verdwenenen onder Assads huisvrienden, de Kims.
Toch zouden bovenstaande verschrikkingen me niet noodzakelijkerwijs hebben weerhouden van engagement met Noord-Korea. Wat me daarvan wél weerhoudt, is uiteindelijk één kil feit: er zijn geen dissidenten in Noord-Korea. Er is geen Noord-Koreaanse Aung San Suu Kyi. Noord-Koreaanse lassers werkten als slaven op Poolse scheepswerven aan Nederlandse schepen maar zonder een Lech Wałęsa. Het Nobelcomité zal tevergeefs zoeken naar opvolging van Nelson Mandela ten noorden van de 38ste breedtegraad. De afwezigheid van dissidenten (oftewel hun exclusieve aanwezigheid louter in hun eigen hoofd dan wel in een staatskamp) onderstreept de ondoenlijkheid van binnenlands verzet. Het benadrukt de afwezigheid van hoop op verandering.
Ik noem dit maar even het "dissidentenprincipe". Als er in een – onvrije – samenleving geen dissidenten zijn, heb je er niets te zoeken. Staatsrepressie is dan te krachtig, instituten volledig verworden tot verlengstukken van de staat, onafhankelijke wetenschappers een illusie.

Het omgekeerde is ook waar. Zijn er wel dissidenten, dan is engagement mogelijk, de wandaden van een regime niet tegenstaande. Dat betekent dat je handen vies worden, maar wie kan zijn handen nog in de onschuld (van anderen) wassen? Noord-Koreaanse nucleaire centrifugetechnologie komt via Pakistan uit Almelo. Nederlandse schepen zijn met Noord-Koreaanse slavenarbeid in Polen gebouwd. Elke lasnaad van een Noord-Koreaanse dwangarbeider in Polen versterkte het Noord-Koreaanse regime, ondertussen niet alleen verantwoordelijk voor miljoenen doden in eigen land maar middels geëxporteerde kogels en raketten ook een oplopend aantal in Oekraïne. En vergeet de half miljoen doden in Syrië niet, waar Noord-Korea's wapenleveranties Assad aan zijn bloedige overwinning hielpen. Dezelfde wapens worden nu door Hamas gebruikt in tunnels gegraven met Noord-Koreaanse technologie. Indirect schuldig aan massamoorden zijn we op deze manier dan ook allemaal en het bloed van de echt onschuldigen wast onze handen niet schoon.
Morele keuzes impliceren een bepaalde zuiverheid en nergens is de wens tot zulke zuiverheid krachtiger dan wanneer je geconfronteerd wordt met al te menselijke onmenselijkheid, zonder vertraging doorgeseind naar je mobiel.
Maar zuiverheid is een luchtspiegeling, alleen zichtbaar op afstand. Kijk beter en je ziet ook je eigen schuld. De existentialisten wisten het al, *quand nous serons tous coupables, ce sera la démocratie veritable;* ook aan de goede kant van de geschiedenis staan we vieze hand in vieze hand met elkaar. Denk aan Dresden.
Dat vermag ons niet ervan te weerhouden te goeder trouw te zijn, maar wel van de gedachte eigen zuiverheid tot absolute maatstaf te verheffen. Een praktische leidraad hierin (ik zou zeggen vuistregel, maar de beeldspraak van de vuist is hier dissonant) is het dissidentenprincipe. Alleen als ergens geen enkele dissident is, is het beter je af te keren van zo'n samenleving, omdat engagement praktisch gezien geen hoop op verbetering biedt, en daardoor moreel bezwaard raakt. Maar elk sprankje van licht in elke vallei van duisternis kan beter niet genegeerd worden, omdat onder een gestreken banier van de eigen valse zuiverheid vele vieze handen licht werk maken.
Kijk dus uit voordat je een land dissidentenvrij en dus verstoken van de hoop op verandering verklaart. En maak je geen illusies over je eigen handen. Of dat deze column over Noord-Korea gaat.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

De groep schreeuwt: ‘We will come back stronger!’

> Als de universiteit ’s middags de voorgenomen maatregelen met betrekking tot Israëlische samenwerkingen ook in het Nederlands publiceert, herhalen de bezetters hun bezwaren. ‘We weten allang dat Israël genocide pleegt, een commissie werkt alleen maar vertragend. We hoeven niet meer onderzoek te doen, we moeten nu die banden stopzetten’, zegt woordvoerder Neele van Leiden Student Encampment op vrijdagmiddag.

Om vier uur krijgen de actievoerders te horen dat ze moeten vertrekken. Het grootste deel van de ongeveer honderd aanwezigen geeft daar gehoor aan en blijft voor het hek demonstreren voor de achterblijvers. Als de politie een ultimatum stelt - binnen een kwartier vertrekken of er wordt ingegrepen - ruimen ook zij hun spullen op. Om half vijf is de hortus leeg. Na nog een uur leuzen roepen op het Rapenburg vertrekken de actievoerders.

Opnieuw is niemand aangehouden en verliep de bezetting zonder vernielingen. ‘Ik heb meer last van de beveiliging die alles annuleert dan van de demonstranten zelf’, zegt een hortusmedewerker.

De demonstranten konden na overleg gebruik maken van de toiletten daar. Ook zetten hortus-medewerkers een tafel met koffie en thee klaar. Een bruiloft in de oranjerie kon na overleg ook doorgaan. De bezetters beloofden tijdens de huwelijksvoltrekking geen leuzen te roepen. Als dank kwam de bruidegom koekjes en bonbons langsbrengen. ‘Want jullie zitten hier nog wel even.’

In een statement laat SFP deze week weten dat de voorgestelde aanpak van de Universiteit ‘te vaag, ondoorzichtig en voor meerdere interpretaties vatbaar’ is. Volgens hen is het oordeel van een mensenrechtencommissie afwachten tijdverspilling: ‘Er is geen onderzoek nodig, aangezien deze informatie al bekend is. De medeplichtigheid en bijdrage van Israëlische universiteiten en hun onderzoeksprojecten aan het koloniale project van Israel is ook duidelijk en kan bijvoorbeeld gemakkelijk worden beantwoord door Maya Wind’s boek “*Towers of Ivory and Steel.*”’ De actiegroep roept daarom op tot een onmiddellijk en volledig academisch boycot.

Universiteitswoordvoerder Mischa van Vlier bevestigt aan *Mare* dat er tijdens de protestacties niks is beschadigd. Over de onderhandelingen met de actiegroep zegt hij dat de universiteit ‘zou inzetten op communicatie en zo snel mogelijk zou berichten over bestaande banden met Israëlische universiteiten’.

Op dit moment voert de universiteit geen onderhandelingen met actiegroepen.

Een gesprek dat het college van bestuur vorige week voerde met antropoloog Maya Wind is volgens Van Vlier niet van invloed geweest op de aangekondigde maatregelen: ‘Dat beleid was al eerder opgesteld.’

Op woensdagavond maakte de universiteit bekend dat studenten die zich al hadden aangemeld voor een uitwisseling met een van twee universiteiten in Israel komend semester wel daarheen kunnen.

Dat er nog meer acties komen lijkt waarschijnlijk. Aan het eind van het hortus-protest roepen de demonstranten keihard: ‘*We will come back stronger!*’ Op Instagram schrijft Students for Palestine: ‘*Stay tuned.*’

Met medewerking van Sjors Schaap en Vincent Bongers

Meer studenten, minder geld: ‘Systeem kraakt in zijn voegen’

Het college wil in 2025 de verdeling van geld voor onderwijs en onderzoek aanpassen. Er komt meer vaste financiering in plaats van flexibele. Dat gebeurt deels om de werkdruk aan te pakken. In de universiteitsraad zijn er zorgen over de gevolgen voor de bèta’s.

DOOR **VINCENT BONGERS**

Het college en de raad bespraken vorige week de zogeheten kadernota: de financiële plannen van de universiteit voor de periode 2025-2029. In het stuk staat dat de ‘groei van studentenaantallen de afgelopen jaren in combinatie met de achterblijvende publieke bekostiging ervoor zorgen dat het hoger onderwijssysteem in zijn voegen kraakt’. Om deze problematiek aan te pakken kiest het college er ‘de komende jaren voor om oplossingen voor de werkdruk en financiële ruimte voor vernieuwing vooral te zoeken in een efficiëntere en effectievere organisatie’.

Het college verdeelt het geld dat van het ministerie van Onderwijs naar de universiteit komt via het zogeheten Allocatiemodel Eerste Geldstroom (AEG). Het college wil dit model nu gaan herzien, herijken, zoals het bestuur het noemt, om zo de faculteiten wat meer financiële stabiliteit te geven. Dit houdt onder andere in dat er meer vaste financiering komt in plaats van flexibele.

In deze herijking verdeelt het college 2,5 à 3 miljoen euro meer onder faculteiten dan het ‘oude’ AEG. Het college gaat ervanuit dat door deze aanpassing ‘een positieve invloed kan uitgaan op de werkdruk’.

Wel is er een besparing op de diensten en expertisecentra van 1,5 miljoen euro in 2025. Dat loopt in 2026 op naar 2 miljoen euro.

Het college wil bij de financiering van de faculteiten meer aansluiten bij de differentiatie van tarieven die de overheid toepast. Nu betaalt het college per behaald punt en diploma meer aan bètastudies dan aan andere opleidingen. In het aangepaste model gaat dat hogere tarief omlaag.

Victor van der Horst van studentenpartij PBMS was kritisch op dat deel van het plan. ‘Als de Faculteit Wiskunde- en Natuurwetenschappen gaat groeien, dan is dit in feite een bezuiniging, en groei is heel reëel. Deze bezuiniging gaat effect hebben op het onderzoek en onderwijs. We maken ons ook zorgen over de concurrentiepositie van de Leidse bèta-opleidingen ten opzichte van de technische universiteiten.’

Volgens vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos zal dat meevallen. ‘Het is zo dat er bij toekomstige groei van FWN in deze herijking iets minder geld naar de faculteit gaat. We verwachten tot 2027-28 nog geen groot effect van deze maatregel. Mocht het zo zijn dat een faculteit veel nadelen ondervindt, kunnen we ingrijpen. Er is een zogeheten hardheidsclausule opgenomen: een vangnet. Andere faculteiten kunnen dan de faculteit die het lastig heeft tegemoet komen.’

‘Ik snap dat het pijn doet’, reageerde Timothy de Zeeuw van personeelspartij LAG. ‘Ik wil wel wat tegengas geven als het gaat om het beeld dat door PBMS wordt geschetst van FWN, dat zij de rekening gaan betalen voor de hele universiteit. Andere faculteiten hebben jarenlang ingeleverd voor FWN. We moeten nu elkaar helpen en niet faculteiten tegen elkaar opzetten.’

Demonstranten voor het Academiegebouw nadat ze de hortus moesten verlaten.

Wij zullen winnen, zegt academisch activist

In haar boek *Towers of Ivory and Steel* beschrijft de antropoloog Maya Wind hoe Israëlische universiteiten Palestijnen onderdrukken. Tijdens haar tournee langs Nederlandse academies roept ze op tot een boycot. ‘Israël is in paniek.’

DOOR **LISA BOSHUIZEN**
FOTO **TACO VAN DER EB**

‘Er is geen academische vrijheid totdat die geldt voor ons allemaal’, zegt Joods-Israëlisch antropoloog Maya Wind. Er klinkt gejuich en applaus. Twee dagen na drukbezochte walk-outs in Leiden en Den Haag, waarbij studenten en docenten hun colleges onderbraken om te demonstreren tegen universitaire banden met Israël, hebben ze zich nu verzameld in een collegezaal van het Lipsius.

Een dag voordat activisten het Haagse Wijnhavengebouw zullen bezetten, betoogt Wind waarom de universiteit die banden moet verbreken en waarom dit wel degelijk verschil kan maken. ‘De studenten die protesteren laten nu al zien hoeveel macht wij samen hebben’, zegt ze tegen de volle zaal. ‘We kunnen niet de Nederlandse overheid en de zionisten het gesprek voor ons laten blijven voeren.’

Het optreden hoort bij een lange tournee waarin Wind de boodschap uit haar pas verschenen boek *Towers of Ivory and Steel: How Israeli Universities Deny Palestinian Freedom* verkondigt. Het boek, waarin ze de rol van Israëlische universiteiten bij de onderdrukking van Palestijnen beschrijft, ligt al klaar op verschillende uitgeklapte collegetafels. Sommige toehoorders dragen Palestijnse *keffiyehs* of speldjes van watermeloenen.

‘Er wordt verwacht van onze studenten dat ze genocide accepteren en doorgaan met de orde van de dag’, zo leidt universitair docent op gebied van migratie Tsolin Nalbantian, die tevens een *keffiyah* draagt, de lezing in. ‘Maar gelukkig staan ze aan de juiste kant van de geschiedenis en zullen op een dag worden geëerd, net als de studentactivisten die hen voorgingen.’

Zij zegt nadrukkelijk dat een deel van de organisatie graag anoniem wil blijven uit angst voor mogelijke vergeldingen. Ook wordt er gevraagd geen ongewilde foto’s te maken van andere aanwezigen.

‘Het Westen is niet neutraal’, begint Wind. ‘Daar krijgen Israëlische universiteiten een bijzondere status als bakens van pluralisme, democratie en vrijheid. Geen enkele Palestijnse of Arabische universiteit ondervindt dezelfde voordelen of financiële steun van het Westen.’

‘Toen ik begon met mijn onderzoek, stonden alle Palestijnse universiteiten nog overeind. Nu is er niets meer van over.’

Wind spreekt van *scholasticide*, de systematische vernietiging van Palestijns onderwijs, als onderdeel van genocide. ‘Toen ik begon met dit onderzoek, stonden alle Palestijnse universiteiten nog overeind. Nu is er niets meer van over. Geen enkele Israëlische universiteit heeft opgeroepen om de bombardementen, moorden op academici en vernietiging van Palestijnse educatie te stoppen.’

Volgens haar dragen de universiteiten juist actief bij aan de onderdrukking van Palestijnen. ‘Van begin af aan zijn ze neergezet als verlengstuk van Joods kolonialisme en zionisme. Het onderwijs van Palestijnen is altijd een bedreiging geweest voor de Joodse staat. De enige reden dat Palestijnen mochten deelnemen aan het hoger onderwijs is dat Israël hoopte daarmee hun geboortecijfer te verlagen.’

Op de universiteiten zijn speciale opleidingen ingericht om jonge militairen op te leiden, omdat zij anders alleen maar ‘dienstplichtige middelbare scholieren’ zouden werven. ‘Aan alle kanten wordt er duidelijk gemaakt dat Palestijnen er niet thuishoren.’

Op de campussen is segregatie duidelijk zichtbaar, zegt ze. In de collegezaal zitten Palestijnen en Joden gescheiden van elkaar. Als Joods-Israëlische kreeg ze volledige toegang tot alle archieven en kon zij altijd gewoon doorlopen bij toegangscontroles, terwijl haar Palestijnse collega’s zich altijd moesten onderwerpen aan strenge beveiliging en niet binnenkwamen als zij hun pasje waren vergeten. ‘Men verwachtte niet dat ik daar kritisch onderzoek kwam doen, mensen gingen er automatisch vanuit dat ik hun doelstellingen kwam promoten.’

‘Wie zich kritisch uitspreekt, wordt gestraft’, benadrukt Wind. Zij noemt haar collega Nadera Shalhoub-Kevorkian, die werd geschorst van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem naar aanleiding van kritische uitspraken over het optreden van Israël in Gaza. ‘Universiteiten horen juist los te staan van de staat en kritisch denken te promoten.’

Wind benadrukt het belang van een academische boycot. ‘De Israëlische regering is in paniek. De internationale samenwerkingsverbanden met het Westen zijn de zuurstof van het Israëlische universitaire systeem en dat is weer de zuurstof van de Israëlische militaire industrie. Je zal verbaasd zijn hoe snel het in zal storten als dat wegvalt.’ Dat hoeft een dialoog met Israelische wetenschappers niet in de weg te zitten, vindt ze. ‘Het is een institutionele en geen individuele boycot. Het gaat over de instituten en hoe zij een fundament zijn voor de apartheid. Het doel is niet om individuele wetenschappers ergens van uit te sluiten, zij worden juist aangemoedigd om mee te doen.’

Wind wijst iedereen op de richtlijnen die de Palestinian Campaign for the Academic and Cultural Boycott of Israel (PACBI) heeft vastgesteld. Die groep Palestijnse academici is onderdeel van de overkoepelende beweging Boycott, Divestment and Sanctions (BDS).

Wind zegt niet alleen te strijden voor de bevrijding van de Palestijnen. ‘Het gaat om een grotere kwestie: gaan we eindelijk over op een de-koloniale wereldorde, of blijven we leven in een door het Westen gedomineerd imperium? Iedereen moet vanuit zijn eigen rol als student, raadslid, docent of werknemer campagne voeren. Maar de dingen die nu al gebeuren, de protesten, zijn cruciaal. Het werkt, blijf doorgaan. Wij zullen overwinnen.’

Onderzoek mag geen schade toebrengen

De faculteitsraad van Geesteswetenschappen wil dat er voorafgaand aan onderzoeksprojecten meer aandacht is voor het ‘do no harm’-principe, om daarmee de kans te verkleinen dat onderzoeksresultaten schade toebrengen aan burgers of de samenleving.

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

Het initiatief komt van studentraadslid Wessel Kornegoor (ONS), die een voorstel heeft ingediend bij het faculteitsbestuur.

Aanleiding is het Israël-Palestina-debat en een onderzoek door *Mare* waaruit bleek dat de Universiteit Leiden in elf Europese onderzoeksprogramma’s samenwerkt met Israëlische instellingen. Verschillende onderzoekers en experts noemden die samenwerking ‘dubieus’ en ‘zeer twijfelachtig’.

Het ‘do no harm’-principe houdt kortgezegd in dat onderzoek geen schade mag toebrengen aan het milieu, personen of de samenleving.

‘Het doel van het voorstel is dat zowel individuele onderzoekers als instituten en de faculteit beter nadenken over wat er – bijvoorbeeld door andere overheden – met hun onderzoeksresultaten gedaan kan worden’, licht Kornegoor telefonisch toe. ‘Door dat explicieter te maken in de procedure voorafgaand aan een onderzoek, draagt het er mogelijk aan bij dat bepaald onderzoek niet meer wordt gedaan in samenwerking met bepaalde partijen of zelfs helemaal niet meer wordt gedaan.’

Het voorstel moet een aanvulling worden op de faculteire checklist van de ethische commissie (die geldt voor zowel Geesteswetenschappen als Archeologie). Die commissie beoordeelt onder meer of onderzoek voldoet aan de criteria van ethische wetenschap.

In die checklist wordt al wel genoemd dat onderzoekers langs de commissie moeten zodra het onderzoek ‘gepaard gaat met het gebruik van elementen die schade kunnen toebrengen aan mensen, het milieu of dieren’.

Maar dat vindt de faculteitsraad niet dekkend genoeg. ‘In die checklist gaat het erom dat het onderzoek zelf geen kwaad mag doen, terwijl het in ons voorstel gaat over de onderzoeksresultaten’, aldus Kornegoor.

De raad staat achter zijn voorstel, maar uitte wel kritiek op de verwoording. Elizabeth den Boer zei het voorstel alleen te steunen zolang het ‘breder wordt getrokken en niet uitsluitend over Israël-Palestina gaat’. Andere raadsleden onderschreven dat.

Kornegoor begreep die kritiek en zei dat het doel van zijn voorstel is dat het juist ook geldt voor andere samenwerkingen. Decaan Mark Rutgers zegde toe het voorstel voor te leggen aan de ethische commissie, die bekijkt of de checklist ermee kan worden aangevuld.

Kornegoor: ‘Ik hoop dat het lukt, en dat het in de toekomst het risico verkleint dat de universiteit vaker in *Mare* moet teruglezen dat er nog meer dubieuze banden zijn. Dat kan nog steeds gebeuren, maar er zit dan wel een extra check op.’

Conflict over vice-rector lijkt gesust

Het college van bestuur is in de fout gegaan bij de benoeming van de nieuwe vice-rector en erkent dat de universiteitsraad wel degelijk instemmingsrecht heeft. De gang naar de geschillencommissie is afgewend, maar het college moet de raad alsnog overtuigen van de noodzaak van de extra bestuursfunctie.

DOOR **VINCENT BONGERS**

De raad voelde zich in april 'geschoffeerd' door de komst van een nieuwe bestuursfunctie: vice-rector organisatieontwikkeling. Terwijl raad en college nog aan het bakkeleien waren over de functie, presenteerde de universiteit de beoogde kandidaat en voormalig FGGA-decaan Erwin Muller al op YouTube als nieuwe vice-rector.
De raad was niet overtuigd van de noodzaak van de functie, vond het takenpakket onduidelijk en stelde vooral dat het college de medezeggenschap had gepasseerd door 'in bloedspoed' Muller te benoemen. Verder zorgde diens salaris, zes ton in vier jaar, in een tijd van bezuinigingen voor veel wrevel. Volgens de interne vacaturetekst, die slechts vijf dagen online stond, gaat de vice-rector zich richten op 'de doorontwikkeling van het besturingsmodel en het versterken van de integrale beleidsvorming vanuit het bestuursbureau'. Daarnaast 'voedt de vice-rector op proactieve wijze de bestuursagenda met strategische thema's en prioriteitstelling'.
Een veel te vaag verhaal, aldus de raad. Het belangrijkste kritiekpunt was echter dat de raad claimde instemmingsrecht te hebben op de komst van de vice-rector. De raad liet het er niet bij zitten en stapte naar de raad van toezicht van de universiteit. Mocht daar geen oplossing uitrollen, dan zou de universiteitsraad een procedure starten bij de landelijke geschillencommissie medezeggenschap.
De raad van toezicht stelde een bemiddelaar aan die vrijdag in gesprek ging met het college en de universiteitsraad. Na deze besloten bijeenkomst, waarbij alle raadspartijen behalve LSP en Students' Collective aanwezig waren, publiceerde de universiteit een bericht waarin stond dat er een oplossing was bereikt: het college erkent dat de raad instemmingsrecht heeft, de raad stapt niet naar de geschillencommissie en 'Erwin Muller kan nu beginnen in zijn rol als vice-rector'.
'Ik ben niet blij met dat bericht', reageert universiteitsraadslid Victor van der Horst (studentenpartij PBMS). 'Het was communicatief slecht: nu lijkt het alsof de raad al heeft ingestemd met de komst van de vice-rector en dat is niet het geval.'
Dit is pas het startpunt van een proces, aldus Van der Horst. 'We hebben de geschillenprocedure stopgezet omdat het college de toezegging heeft gedaan dat we inderdaad instemmingsrecht hebben op deze functie. De functie moet worden opgenomen in het beheers- en bestuursreglement van de universiteit, en daar hebben we instemmingsrecht op.'
De raad gaat daar waarschijnlijk maandag 27 mei tijdens de universiteitsraad al over stemmen, want het college komt deze week al met een voorstel voor het aanpassen van het reglement. 'We hebben alleen afgesproken hoe we het proces nu gaan invullen. We moeten het nog gaan hebben over of we deze functie überhaupt willen.'
'Het college heeft toegegeven dat er dingen fout zijn gegaan', zegt Timothy de Zeeuw van personeelspartij LAG. 'De functie blijft bestaan tot we er een besluit over hebben genomen. Als we het uiteindelijk niet eens worden met het college over de invulling van de rol, dan gaat het niet door.'
De bezwaren van de raad tegen de functie zijn namelijk nog niet weggenomen. 'Het hangt er vanaf waar het college nu mee gaat komen. Wat wordt het precieze takenpakket? Hoe gaat de vice-rector de problemen oplossen die het college aankaart? Dat moeten we allemaal nog maar zien.'
Patrick Klaassen van personeelspartij UB is het daarmee eens: 'Het college moet dat echt nog steeds uitleggen.' Volgens hem is het echter niet waarschijnlijk dat de vice-rector alsnog helemaal wordt geschrapt en dat Muller dan geen functie meer heeft. 'In principe kunnen we nog tegen stemmen. Ik schat in dat dat niet gaat gebeuren. Er is geen meerderheid in de raad die het hele proces opnieuw wil doen of de functie wil opheffen.'
Raadsvoorzitter Pauline Vincenten meldt dat 'het in theorie nog mogelijk' is dat de vice-rector het niet haalt. 'Maar een ruime meerderheid in de raad wil dat de functie blijft en dat Erwin Muller die invult. De raad heeft er vertrouwen in dat het college voldoende informatie zal geven over de functie en het takenpakket.'
Mocht de instemmingsprocedure alsnog floppen en eindigen in een geschil 'dan staat voor deze nieuwe kwestie de weg naar de Landelijke Geschillencommissie Medezeggenschap open', staat er in de lijst van afspraken tussen college en raad.
'Het college zal ook excuses maken over het feit dat ze de medezeggenschapsprocedure niet goed in acht heeft genomen', zegt Klaassen. Inmiddels is het bericht van 17 mei geüpdatet met de tekst: 'Het spijt het college dat de universiteitsraad niet tijdig is meegenomen in de procedure.'

Niet minder, maar meer vakken

De invoering van de zogeheten programmanormen bij de faculteit Geesteswetenschappen zou het aantal vakken verminderen. Maar het zijn er juist meer geworden.

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

Dat blijkt uit een evaluatie die dit voorjaar is uitgevoerd.
De faculteitsraad stemde in mei 2021 nipt in met de programmanormen. Het project heeft tot doel de werkdruk voor docenten te verlagen en de onderzoekstijd te vergroten. Een van de manieren om dat doel te behalen is door te snijden in het aantal vakken.
Maar daar is de faculteit vooralsnog niet in geslaagd. Sterker: het aantal vakken is sinds 2021 juist toegenomen (met 99 vakken sinds 2019). Van de vierentwintig bacheloropleidingen bieden er achttien meer vakken aan dan de richtlijn voorschrijft. Ook acht masteropleidingen bieden nog te veel vakken aan.
Bestuurslid Jeroen Touwen zei tijdens de faculteitsraadvergadering dat dit tegenvallende resultaat mede komt doordat de richtlijn niet streng genoeg is. 'Op uitdrukkelijk verzoek van de raad hebben we destijds gekozen voor een richtlijn en niet voor een harde norm. Toen het werd ingestemd heeft de raad gezegd: "Het mag geen keurslijf worden en er moet niets worden afgedwongen."'
Ook noemde hij de pandemie als oorzaak. 'Corona heeft de zaak zwaar verstoord. Je kan niet van een opleiding vragen in het programma te snoeien wanneer iedereen thuis zit en er veel energie gaat naar het in de lucht houden van het onderwijs.'
'Blijkbaar is de vrijblijvendheid niet geslaagd', reageerde raadslid Arnout van Ree. 'Wat gaat het faculteitsbestuur nu doen? Verder op de oude voet, of de vrijwilligheid eraf halen?'
Raadslid Adriaan Rademaker: 'De vrijblijvendheid mag er wat mij betreft vanaf.'
Touwen zei dat het bestuur met een plan van aanpak gaat komen op basis van de aanbevelingen in het evaluatierapport. Daarin staat dat 'de meeste winst lijkt te behalen door meer te sturen op naleving' en dat duidelijker moet worden gemaakt welke personen dit moeten gaan doen.
Ook moet het bestuur 'transparant' blijven over de afwegingen en gevolgen. 'Reductie van het aantal vakken leidt onvermijdelijk tot lastige keuzes. Het eerlijke verhaal hierover vanuit het faculteitsbestuur, met name richting de opleidingsvoorzitters en onderwijsdirecteuren, is van groot belang', staat in de deelconclusie.

Blaren roeien om nieuw haar te betalen

Vanwege een auto-immuunziekte wordt student Pien Scheer kaal. Omdat ze 'niet zomaar drieduizend euro voor een nieuw haarstukje had liggen', organiseerde ze een roeibenefiet. 'Ik heb pijn aan mijn reet, maar verder is alles oké.

DOOR **ELENA VAN DER KLOK**
FOTO **MARC DE HAAN**

'Het betekent veel voor mij dat er zo veel mensen zijn om mij vandaag aan te moedigen', zegt Pien Scheer (21) als ze maandag op een bankje zit op de Beestenmarkt. Ze heeft net haar roeiboot aangelegd aan de kade. Daar staan twintig mensen te wachten totdat het elf uur is, want dan gaat haar roeimarathon van start.
Het is een emotionele dag, zegt de student international studies, die lijdt aan de auto-immuunziekte *Alopecia areata*. Daardoor valt haar haar uit, en ontstaan kale plekken op haar hoofd. 'Daarom draag ik een haarwerkje. Maar dat is inmiddels oud, en moet vervangen worden. Dat kost drieduizend euro en dat heb ik niet zomaar liggen. Vandaar dat ik met deze sponsoractie geld wil ophalen.'
Samen met haar roeivereniging Asopos de Vliet en stichting MIND (die zich sterk maakt voor de psychische gezondheid) heeft ze het evenement 'Roeien voor Haar' georganiseerd. 'Een auto-immuun aandoening heeft niet alleen fysiek maar ook mentaal impact.'
Scheer roeit vandaag samen met ploeggenoot en geneeskundestudent Janneke van der Weerdt en stuurman Tim van Trappen, student molecular science and technology. Ze trainen al sinds september voor de marathon.
Scheer: 'We hebben hier superlang naartoe geleefd. Het was wel een hobbelige weg, want de afgelopen tijd ben ik veel ziek geweest. Soms dacht ik: kan ik het fysiek wel aan? Maar we willen sowieso de 42 kilometer halen. Er wordt wel wat onweer verwacht, dus hopelijk lukt het. Anders kunnen we het altijd nog afmaken op de ergometers.'
Haar ouders, vrienden en collega's moedigen haar vandaag aan. 'Ze doet iets voor haarzelf maar ook voor anderen', zegt moeder Nadine. 'Ze zet de aandoening op de kaart en laat haarzelf zien. Ze zegt eigenlijk: "Ik heb een sterke persoonlijkheid ondanks dat ik geen haar heb."'
Dan slaat de klok elf uur. 'Oh, ze gaan vertrekken', roept Nadine. Terwijl er hard gejuich en geklap klinkt, roeien Scheer en van der Weerdt weg. Scheer begint de marathon met haar oude haarwerk, maar na het eerste rondje door de grachten doet ze dat af.
'Bij mij doet ze dat ook telkens op en af', zegt haar vriend Matías Caneda Cabrera, die haar vanaf de kant aanmoedigt. 'Als we dan bijvoorbeeld op een festival staan doe ik hem even in mijn zak. Of soms legt ze hem zomaar ergens neer, dan denken mensen van: "Huh? Wat ligt hier nou weer?"'
'Ik vind het stoer hoe ze met haar kale koppie door de stad en op de universiteit rondloopt', zegt Scheers' zusje Sophie. 'Ik ben blij en trots. Het is mooi hoe ze door *Alopecia* mensen bij elkaar brengt.'
Ondertussen heeft het bestuur van Asopos de Vliet op de Beestenmarkt voor muziek gezorgd. Op een groot podium staan vijf ergometers waar voorbijgangers hun roeivermogen mogen testen en kunnen doneren. 'We hebben nu al ruim 2000 euro opgehaald', zegt Asopos-lid Femke Heijmering. 'Ik had niet verwacht dat er al zo veel donaties zouden zijn.'
Om drie uur, na dertig kilometer, maken de roeiers een tussenstop. 'Het gaat op zich goed', zegt Scheer terwijl ze pleisters over de blaren op haar vingers plakt. 'Maar dit laatste rondje was echt pittig. We waren wat minder spraakzaam.' 'Ik heb pijn aan mijn reet', klaagt Van Trappen. 'Maar verder is alles oké.'
Probleem: er is onweer op komst. Het duo besluit om de marathon af te maken op de ergometers. 'Ik vind het vet om te zien dat Janneke en Pien dertig kilometer op het water hebben geroeid,' zegt Heijmering. 'Gaaf dat ze het met publiek afmaken op de ergometers.'
'Dat ze uit het water moesten, was helaas wel een frustratiemomentje, maar de finish is in zicht', zegt moeder Nadine. 'Ze hebben het goed gedaan. Ik ben trots.'
En dan is het zover. Scheer en Van der Weerdt halen de finish. Er wordt geknuffeld en een traantje gelaten. In totaal is er 2571 euro opgehaald (en doneren kan nog twee weken via www.gofundme.com/f/roeien-voor-haar).
'De ergo was pittig', zegt Van der Weerdt. 'Op het water vliegt de tijd voorbij. Zeker als je een rondje door de stad maakt en wat afleiding hebt.' 'Ik vond het heel leuk', zegt Scheer, nadat ze van haar vriend een grote bos zonnebloemen heeft gekregen. 'We hebben het gewoon samen gedaan en dit overleefd.'

'Het is stoer hoe ze met haar kale koppie door de universiteit loopt'

Een shovel van de politie gooit puin van de barricades in een gracht bij het Binnengasthuisterrein van de Universiteit van Amsterdam, 8 mei

De barricades verklaard

Tot zijn genoegen ziet historicus en barricade-expert Dennis Bos hoe tijdens het opgelaaide studentenprotest niet alleen de legendarische obstakels herrijzen, maar ook kampementen ontstaan. ‘Zo’n bibliotheektent is briljant!’

DOOR **SJORS SCHAAP**
FOTO **ANP**

Ze zijn terug: de barricades. Vanaf het begin van de huidige protestgolf, op Roeterseiland in Amsterdam, verrezen wederom de monumenten van ordeverstoring, onvrede en weerstand – die tegelijkertijd staan voor solidariteit, idealisme en rechtvaardigheidszin.
‘Die barricades laten perfect zien hoe actierepertoire zich verspreidt’, vertelt Dennis Bos, universitair docent geschiedenis in Leiden en auteur van *Bloed en barricaden*: een lijvig werk over de opstand van de Parijse Commune die in 1871 de Franse regering uit de hoofdstad verjoeg, maar 72 dagen later in bloedige barricadegevechten door het leger werd verslagen.

Dáár verkregen de obstakels een legendarische status.
‘Maar het zijn verschrikkelijke ondingen’, lacht de historicus. ‘Militair failliet, ook toen al; ze werken eigenlijk helemaal niet. De barricade is altijd een plek van nederlagen. En zo hoort het ook. De staat wint altijd. Maar het zijn wel heroïsche nederlagen; nederlagen die inspireren.’
De barricade-expert koestert zijn geëngageerde inborst. In zijn Amsterdamse huis valt overal rode symboliek te bewonderen. Zijn rode kat, een zeer sociaal dier, is vernoemd naar de socialistische kunstenares Marie de Roode-Heijermans; de zwarte naar anarchiste en feministe Mina Puccinelli. Bos nam deel aan de Leidse walk-out (‘ik was aangenaam verrast over de hoge opkomst’), deed mee aan de protesten op het Rokin (‘mooi om te zien hoe verschillende groepen spontaan aansloten’), en inspecteerde de barricades op het Roeterseiland.

Wat viel u daar op?
‘Er waren drie barricades en die sloten dat eilandje perfect af. Wat ik opmerkelijk vond: ze waren vooral gebouwd met pallets, het ultieme symbool voor modern transport. Al die goedkope Chinese troep wordt daarop in containers naar onze consumptiemaatschappij verscheept. Die dingen liggen door de hele stad: dat is globalisme. Zo zie je de moderne tijd gereflecteerd in de materie.

‘Het woord “barricades” komt, bijvoorbeeld, van Franse *barriques*: de tonnen, gevuld met zand en stenen, die Parijse burgers in 1588 tijdens hun conflict met de Franse koning gebruikten. Maar nu zijn het pallets.
‘Ook in de tentenkampen zie je die kapitalistische verhoudingen: tentjes zijn ontzettend goedkoop geworden en zo een mooie variatie van de barricade geworden. Tijdens de roemruchte Maagdenhuisbezetting van 1969 kwam niemand op het idee tentjes op te zetten. Want destijds waren dat nog behoorlijke investeringen, die je niet zomaar blootstelde aan het gevaar van een ontruiming. Maar nu verschijnen overal koepeltentjes. Die kosten toch niks: sommige festivalgangers ruimen ze niet eens meer op – ze worden als vuil achtergelaten.’

Maar je loopt er toch zo doorheen?
‘Dat is waar. Maar net zoals barricades perken ze de publieke ruimte af. De activisten trekken een lijn in het zand en zeggen: “Tot hier, en niet verder.” Net zoals achter de klassieke barricades ontstaat daar een soort *liberated zone*: een tegencultuur op kleine schaal.
‘Op Roeterseiland was bijvoorbeeld een bibliotheektent. Briljant! Het drukt uit hoe serieus de activisten hun zaak nemen. Dat is de kern van hun zelfbeeld: ze wéten dat ze goed geïnformeerd zijn en dat hun stellingname gebaseerd is op feiten en wetenschappelijke analyse. En je ziet: door het hele land staan nu kampementen.

‘Dat is hoe de barricades werken: door hun symboliek. Dat beeld van die shovel die ’s nachts op Roeterseiland door die barricades gaat, wordt de inspiratie voor de volgende actie. Want bij het Binnengasthuisterrein werden de barricades veel hoger en ingewikkelder om te doorbreken. En dáár was het beeld van dat meisje dat op een shovel klom en daar bruut vanaf werd getrokken. Op die momenten is de barricade een decor. De barricadestrijd wordt tegelijkertijd uitgebeeld, én gestreden én geromantiseerd.

‘Barricades zijn een decor waar de strijd tegelijkertijd wordt uitgebeeld, gestreden én geromantiseerd’

‘Ik wil trouwens echt de ongelooflijke stommiteit van het Amsterdamse college van bestuur benoemen. Als activisten zich achter een barricade verschuilen, weet je als bestuurder: met deze ruimte nemen ze genoegen. Dus laat ze daar maar zitten. Álle deuren van élk universiteitsgebouw konden gewoon open. Ze hadden dat dus als geruststelling moeten opvatten: “Ze willen op het grasveldje kamperen. Prima: ze komen dus niet bij ons de ruiten ingooien.” Maar nu heeft de driehoek toch de boel ontruimd. En dan zie je: de beweging groeit.’

Aan de Leidse universiteit is eerst het Wijnhavengebouw bezet, en daarna de hortus.
‘Een bezetting kan je zien als overtreffende trap van de barricade. Daar bezet je niet de openbare ruimte, maar de ruimte van… nou ja: van wie? Van wie is de universiteit? Die vraag raakt de kern: is de universiteit een gemeenschap van wetenschappers en wetenschappers in opleiding, die samen wetenschap bedrijven? Of heeft het ook een maatschappelijke functie? De kwestie-Gaza gaat ook over het wezen van de universiteit: moeten wij als instituut contacten onderhouden met universiteiten die volledig zijn geïncorporeerd in een apartheidsstaat, een systeem van onderdrukking? Of zijn wij solidair met mensen die vechten tegen hun eigen uitroeiing? Die vragen zijn aan de orde op het moment dat het hek op slot gaat. Ofwel door bezetters, ofwel door de beveiliging van de universiteit.
‘Toen we tijdens de walk-out naar de Oude UB liepen, waar het college van bestuur zat, was dat prachtige hekwerk ook al dichtgedaan. Stonden die beveiligers daar een beetje laatdunkend te lachen naar de demonstranten.
‘Ik moest meteen denken aan een beeld uit Griekenland, 1973. Toen was de technische universiteit van Athene bezet door studenten die tegen het kolonelsregime protesteerden. Die zaten daar zo’n ijzeren hekwerk te bewaken. En daar rijdt dan een pantserwagen van het Griekse leger dwars doorheen, over die studenten heen. Daar vallen dus doden. En dat wordt nog jaarlijks herdacht in Griekenland – elke keer weer met rellen.’

Wat zou je de protesterende studenten mee willen geven?
‘Vertrouw op je eigen oordeel. De Nederlandse kleinburger vindt een kapot ruitje aanstootgevender dan de moord op 15.000 kinderen. Daar hoef je je bij de keuze van actiemiddelen dus weinig van aan te trekken.’

Weer in een kamp

Na de Tweede Wereldoorlog werden Europese Joden die naar Palestina trokken opnieuw vastgezet in detentiekampen. Dankzij de nalatenschap van Amsterdammer Emile Pimentel is van zo’n verblijf nu eindelijk een ooggetuigenverslag. ‘Ze herleefden het trauma van de Holocaust.’

DOOR **LISA BOSHUIZEN**

‘Na de oorlog hadden de Europese Joden twee opties: naar Amerika of Palestina’, vertelt Frans Blom, historisch letterkundige aan de Universiteit van Amsterdam. Palestina had de voorkeur. ‘Als je naar Palestina ging, was je ook nog eens onderdeel van het oude Zionistische ideaal om terug te keren naar het *Beloofde Land*.’
‘De huidige spanningen in Israël en Palestina gaan eigenlijk terug naar dit moment’, vertelt Blom. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een grote migratiestroom van Europese Joden die naar Palestina vertrokken, dat toen nog onder Brits mandaat viel. Ondanks de val van nazi-Duitsland en de bevrijding van de concentratiekampen, waren de Joden in Europa veelal niet welkom. ‘Er zat nog een flinke stemming van antisemitisme in de samenleving. Toen zaten de Joden met de grote vraag: hoe nu verder?’
Voor de Tweede Wereldoorlog bestond het grootste deel van de Palestijnse bevolking uit Arabieren. Slechts vijf procent was toen Joods. ‘Je kan je wel voorstellen hoe er gereageerd werd op die enorme influx van nieuwkomers. Vanuit het huidig perspectief kun je de Arabieren eigenlijk geen ongelijk geven.’
Een van de Joden die richting Palestina trok, was de Amsterdammer Emile Pimentel. Zijn literaire nalatenschap, 38 kilo aan dagboeken, gedichten en correspondentie, is recentelijk overgebracht naar de UvA. Dat is bijzonder omdat over deze periode nauwelijks ooggetuigenverslagen bekend waren. Blom en oud-student en letterkundige Vivian Beekman onderzochten het materiaal en publiceerden het boek *Het land achter de zee*.
De Britten zagen het probleem al een tijdje aankomen, vertelt Blom. ‘Zij hebben vanaf het moment dat zij daar gezag vertegenwoordigden de spanningen tussen de Joden en de Arabieren geprobeerd te koelen. Zij hebben toen bedacht: wij zetten kampen op en maken een quota.’
De Europese Joden werden in een soort tussenstation geplaatst, voordat zij in etappes naar hun *Beloofde Land* doorstroomden. ‘De kampen zijn vergelijkbaar met wat er nu op Lesbos gebeurt’, zegt Blom over de huidige opvang op het Griekse eiland van vluchtelingen die naar Europa vluchten.
Pimentel overleefde de oorlog in Nederland door onder te duiken en heeft nooit de Duitse concentratiekampen meegemaakt. Maar al snel ondervond hij hoe dat geweest had kunnen zijn. ‘Acht kilometer in de verte zag hij al de lichten van Tel Aviv en Jaffa, maar de Britten onderschepten het schip op het moment dat zij de territoriale wateren binnenvoer.’ Hij werd meegenomen naar Cyprus en daar in een detentiekamp geplaatst.
‘De kampen werden heel snel opgebouwd, omdat het conflict ook steeds verder opliep.’ Er waren twee soorten: het *wintercamp* bestond uit golfplaten barakken voor tienduizend migranten, in het *summercamp* zaten de bewoners in tenten. ‘Beide situaties waren niet ideaal. In de zomer waren de barakken te heet en in de winter stroomde het water de tenten in.’
De tragiek was: na de Holocaust te hebben overleefd zaten de Joden opnieuw in kampen. ‘De omstandigheden leken erg op de Duitse concentratiekampen. Trauma’s werden herleefd. De veelal jonge mensen waren een paar jaar van hun leven kwijt en wilden maar één ding: opnieuw beginnen. En dan word je daar tegengehouden.’ Dat frustreerde Pimentel ook en hij deed dan ook een ontsnappingspoging. ‘Het was echt een kwestie van de puzzelstukjes bij elkaar zoeken’, zegt Beekman. ‘Emile zat in het *wintercamp*, in het midden van het eiland. Na zes weken vroeg hij om overplaatsing naar het *summercamp*, dat richting de kust ligt. Daar is hij met drie anderen onder de hekken van het kamp doorgekropen. Ze wilden het vertrekkende schip naar Palestina in de haven bereiken. De enige vrouw uit het gezelschap ging lopen en werd tijdens die tocht onderschept. De drie mannen zwommen richting de boot, maar werden gesnapt en vervolgens naar de gevangenis gebracht. Daar zat Pimentel twee maanden helemaal geïsoleerd.’
In deze periode werden regelmatig aanslagen gepleegd op vertrekkende schepen om het systeem van de tussenkampen en gecontroleerde stroom van vluchtelingen te ontwrichten. Vermoedelijk is dit een reden voor de zware straf van Pimentel.
‘Tijdens die gevangenisperiode is hij mentaal veranderd’, zegt Blom. ‘Hij ontwikkelde als overlevingsstrategie een soort innerlijke rust.’
Ook speelde de internationale politiek een rol. De verontwaardiging over de detentiekampen heeft de oprichting van Israël versneld. In 1947 werd door de Verenigde Naties het zogeheten *Partition Plan* ingevoerd dat Palestina in twee gebieden verdeelde: 56 procent voor de Joden en 42 procent voor de Arabieren. Dat maakte een einde aan het Britse mandaat in Palestina en bood en versnelde de migratie van Joodse vluchtelingen.
Bij zijn terugkomst in het kamp had Pimentel zijn toekomstige vrouw Dodi Rot leren kennen. ‘Zij kwam oorspronkelijk uit Transsylvanië, wat op het grensgebied tussen Roemenië en Hongarije ligt’, vertelt Beekman. ‘Het is heel bijzonder dat je in zijn geschriften ook over haar perspectief op de Holocaust in Oost-Europa leest en hoe het voor haar moet zijn om weer in een kamp te zitten. Emile schrijft ook dat de oorlog voor haar vele malen erger is geweest dan voor hem. Het is wel heel mooi om te lezen hoe hij haar daarin probeert te ondersteunen en hoe op zo’n plek - waarvan je je afvraagt, is dat daar wel mogelijk - toch liefde ontstaat. Hij droomt voor haar: hoe zal hun toekomstige leven beter zijn dan wat zij in de afgelopen jaren hebben moeten doorstaan?’ Dit leven hebben zij samen in Israël kunnen opbouwen, waar hun kleinkinderen tot op de dag van vandaag wonen.

Frans Blom en **Vivian Beekman,** *Het land achter de zee: migranten na de Holocaust in detentiekampen op Cyprus, de reis van Emile Pimentel*. €24,99. Donderdag 23 mei geven de auteurs een lezing bij boekhandel Kooyker, €5

Het ‘winter camp’ bij Xylotymbou, Cyprus.
Bron: Palmach Museum, Tel Aviv

Het moet, dus je doet het

Bij Defensity College krijgen studenten niet alleen militaire training, maar verrichten ze ook wetenschappelijk onderzoek. ‘Je kan niet brak op je werk verschijnen.’

DOOR **ELSE VAN DER STEEG**
FOTO’S **DEFENSIE, MAURITS KRABBEN**

‘Ik vond het in het begin heel lastig’, zegt Jesse Berkelmans. ‘Ik dacht: ik ben maar een student. Wat moet ik komen vertellen?’

De derdejaars bachelorstudent criminologie is deelnemer van het zogeheten Defensity College, een werkprogramma van Defensie voor studenten waar ze onderzoek doen voor een afdeling van de krijgsmacht. Het is niet hetzelfde als de nationale reserve, waar je uitsluitend wordt opgeleid tot militair.

‘Je doet ook echt wat’, vult masterstudent business information management Maurits Krabben aan. ‘Je loopt eigenlijk een supervet traineeship in je studententijd.’

‘Als DC’er heb je het analytisch inzicht vanuit je studie om zo’n onderzoek uit te voeren’, zegt Berkelmans. ‘Ik doe onderzoek naar hoe de communicatie tussen politie en de marechaussee kan verbeteren op het gebied van mensensmokkel.’

‘Defensie heeft ook een groot gedeelte dat helemaal niet heel militair georiënteerd is’, aldus Krabben. ‘Ik werk – soms in uniform, maar vaak ook niet – op het ministerie bij een club die innovaties van de markt haalt om die binnen Defensie te implementeren. Daar is eigenlijk niemand militair. Het is wel fijn dat ik de gebruiken op kazernes ken, daardoor kan ik makkelijker naar een eenheid toestappen. Je merkt wel: als je je uniform aantrekt, respecteren mensen je meer.’

‘We zijn in principe reservist, dus kunnen ook worden opgeroepen’, vertelt Krabben. Berkelmans: ‘Dat is echt een verjaardagsvraag: als er oorlog uitbreekt, moet jij daar dan heen?’ De kans dat het zover komt is klein, leggen ze uit. Krabben: ‘Maar zeg nooit “nooit”.’ Berkelmans vervolgt: ‘Waarschijnlijk gaan ze mij niet aan de frontlinie leggen, daar kunnen ze veel beter iemand anders voor gebruiken. Maar met analytische inzichten kunnen we wel ons steentje bijdragen.’

Om deel te nemen aan Defensity College moet je studeren aan het hbo of de universiteit en minstens honderd studiepunten gehaald hebben. Berkelmans: ‘Zo kun je eerst een CV opbouwen, anders word je gewoon niet aangenomen. Het toont ook aan dat je gemotiveerd bent. Het is wel een studentenbaan, maar er wordt ook veel tijd en geld in jou als persoon gestoken. Dus je kan niet brak op je werk verschijnen.’

‘Je moet keuzes maken’, zegt Krabben. ‘Je kan misschien een keertje minder weg met je huis of een keer minder borrelen met je club of cordial. Want je kan nu eenmaal niet op het werk aankomen met: “Ik functioneer tot de lunch niet.”’

Krabben: ‘Veel mensen gaan bij DC in de laatste fase van hun studie. Voor mij geldt dat ook. Ik heb alles wat ik in mijn studententijd wilde doen in de eerste vijf jaar gedaan. Ik heb een jaar wedstrijd geroeid bij Njord en er daarna een paar commissies gedraaid. Daarna kon ik in principe voor bestuur gaan, of bij Defensity College. Toen was de keuze snel gemaakt.’

Berkelmans: ‘Ik kende het helemaal niet goed. In het sollicitatiegesprek vroegen ze van welke *opco* ik wilde zijn. Ik wist niet eens wat dat betekent.’ Het staat voor operationeel commando, legt ze uit: marine, landmacht, luchtmacht en marechaussee. ‘Ik keek wel *Kamp van Koningsbrugge*, dat leek me wel echt vet. Maar verder wist ik alleen: defensie, dat zijn degenen die voor Nederland vechten als het erop aankomt, en de marechaussee kende ik van Schiphol.’

> ‘De verjaardagsvraag luidt: moet jij er ook heen als er oorlog uitbreekt?’

‘De studentenwereld is erg op het gebied van afkortingen, defensie is echt nog veel erger’, lacht Krabben. ‘*Kladiladi* (voor: klap die laptop dicht) en *lawa* (voor: lange wandeling) zijn wel bekend, maar je hebt ook een *lupa*, dat is een lunchpakket en een *rowili*: rood wit lint.’

‘Het is vooral ook heel veel jargon’, vult Berkelmans aan. ‘Instijgen, voor instappen in een bus. Op de man, dat betekent iets bij je hebben. Dat gaat over bepakking, maar bijvoorbeeld ook als iemand vraagt: “Wie heeft wc-papier op de man?”’

Krabben: ‘Maar het allermooiste aan defensietaal vind ik de eufemismen. Als er bijvoorbeeld gezegd wordt: “We gaan even dingen doen”, dan weet je dat je de zwaarste nacht van je leven tegemoet gaat.’ Berkelmans: ‘Of als ze zeggen: “Lui, we gaan even een klein stukje verplaatsen” weet je dat je tien kilometer moet lopen met een rugzak van dertig kilo. “De snurkzak in” betekent slapen.’

Krabben: ‘Bij “Even snavelen” weet je: je hebt twee minuten om een compleet bord macaroni naar binnen te werken. Als iemand zegt: “een kleine fysieke prikkel”, weet je meteen: dit wordt geen kleine fysieke prikkel. Die humor ga je wel waarderen.’

De opleiding heeft gezorgd voor een mentale verandering. ‘Ik leer veel over dingen loslaten en omgaan met onzekerheden. Je weet niet wat je gaat doen dus je moet je er gewoon bij neerleggen. Het enige wat je weet is dat die tijd vanzelf voorbijgaat, dus je moet het gewoon uitzitten. Daar leer je veel van.’

Dat herkent Berkelmans ook. ‘Je hebt de algemene militaire opleiding, die is twee weken, en daarna kun je nog de *amo plus* doen: het zware gedeelte. Op een gegeven moment heb je dan vier uur geslapen in drie dagen. Maar toch, als iemand je dan wakker maakt omdat je moet wachtlopen, denk je nooit: “Ah kut, wat irritant”. Je staat gewoon op, pakt je wapen en loopt ernaartoe. Dat is echt bizar. Ik verwachtte altijd dat ik dan helemaal klaar zou zijn met degene die me wakker maakt of dat ik heel chagrijnig zou zijn. Maar het moet, dus je doet het gewoon.’

Krabben: ‘Als iemand het niet meer aankan en helemaal doodgaat met een zware tas heb ik nooit het gevoel: waarom haal jij het nou niet? Ik denk altijd: ik help jou. Jij hebt maximaal gegeven en als jij nu je rugtas moet afstaan, zegt dat alleen maar dat ik meer moet geven, want ik kan nog. Je speelt een mentaal spelletje met jezelf.’

Achteraf leveren ontberingen de mooiste momenten op, vindt Krabben. ‘De Nijmeegse Vierdaagse was zo’n moment. Op dag twee kon je me al naar huis dragen. Ik liep met een ijsstokje in mijn mond om de pijn te verbijten.’ Berkelmans: ‘Ik ging naast hem lopen en vroeg, “Gaat het?” “Laat me maar even”, zei hij.’ Krabben: ‘Maar als je dan uiteindelijk klaar bent, denk je: dit is het allervetste wat ik ooit gedaan heb.’

Aan die persoonlijke ontwikkeling wordt ook aandacht besteed tijdens groepsgesprekken met een coach. ‘Iedereen is dan heel open naar elkaar’, vertelt Krabben. ‘Je spreekt van alles naar elkaar uit, en dat helpt je dan als je vervolgens weer in het veld staat.’ Berkelmans: ‘Je hebt daarna veel meer begrip voor elkaar, en wordt daardoor heel goede vrienden.’

Ze neemt dat soort vaardigheden ook mee in haar dagelijks leven. ‘Misschien tot irritatie van mijn vrienden. Wij hebben het ook over indeling in kleuren, een soort DISC-model. Soms zeg ik tegen vrienden: “O, ja, maar nu zit je gewoon een beetje in je rode rol.” Of als iemand zegt: “Ik vind het zo vervelend hoe mijn nieuwe groepsgenoot doet”, zeg ik: “Welke kleur denk je dat diegene is? Kunnen we het er even over hebben?” Zo vervelend eigenlijk.’

‘Ik merk ook dat mijn grenzen van wat kut is vervagen. Als het regent en we moeten tien minuten lopen denk ik: ja boeiend, het is toch maar tien minuten. Of als we op vakantie zijn zeg ik: “We gaan toch geen taxi pakken? Het is 25 minuten lopen!” Dan hebben mijn vrienden iets van: Jesse, hou eens op.’

Een van de gaafste ervaringen was voor beiden de lawinetraining waarvoor ze naar Bad Reichenhall in Duitsland gingen. Krabben: ‘Het waaide enorm hard. Er was een halve sneeuwstorm gaande. En we moesten binnen een bepaalde tijd over een bergkam heen naar boven.’

Berkelmans: ‘Je gaat dan echt kapot door de sneeuw met je rugzak. Mijn sneeuwschoenen gingen stuk en daarna viel ik in de modder. Toen dacht ik wel: waarom ben ik hier?’

Krabben: ‘Ik had twee zware rugtassen, want er was iemand uitgevallen. Op een gegeven moment zet je dan drie stappen met sneeuwschoenen. Dan ben je helemaal kapot en dan kijk je naast je en zie je dat je nog steeds naast dezelfde plant staat. Je trapt gewoon al de sneeuw onder je vandaan.’

Berkelmans: ‘De dag daarna vond ik het weer geweldig. Dan loop je tussen de dennenbomen waar je nooit iemand tegenkomt. Want jij hebt al drie dagen gelopen om daar te komen. Dat vond ik echt gaaf.’

Krabben: ‘Je trekt elkaar die berg op. Dan sta je boven en maak je snel een theetje. Met uitzicht over de vallei, daar ben je dan zo gelukkig mee. Dat is een heel ander soort geluk dan in je bed liggen of een biertje drinken met vrienden op een terras. Dit is gewoon leven.’

Protest werkt antisemitisme in de hand

De bezetting van de hortus afgelopen vrijdag. Foto Taco van der Eb

Woede moet zich richten op degenen die daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor wandaden, betoogt **Naor Scheinowitz.** In de pro-Palestina-protesten verwatert het onderscheid tussen de Israëlische overheid en het veelzijdige volk.

De recente pro-Palestina-protesten op Nederlandse universiteiten hebben veel aandacht getrokken. De emoties lopen hoog op en de roep om actie tegen Israëlische instellingen klinkt luider dan ooit. Hoewel ik alle begrip heb voor studenten en collega's die iets willen doen tegen de humanitaire ramp in Gaza, bereiken we een kritiek punt waarbij de acties antisemitisme in de hand dreigen te werken.

Als we de huidige protesten vergelijken met de reacties binnen universiteiten op de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, zien we een belangrijk verschil. De boosheid over de Russische agressie is duidelijk gericht op de Russische overheid en met name op president Poetin.

Banden met Russische universiteiten zijn weliswaar verbroken, maar expliciet als een tactisch middel om druk uit te oefenen op het regime, niet als een aanval op het Russische volk. Desondanks hebben veel onschuldige Russen in Nederland te maken gehad met intimidatie en discriminatie als gevolg van de oorlog en de woede die dit bij Nederlanders opriep.

Bij de huidige protesten valt op dat de vaak algemene kritiek gericht is op Israël als geheel in plaats van op premier Netanyahu en zijn regering. De banden met Israëlische universiteiten moeten niet doorbroken worden als machtsmiddel, maar omdat er intrinsieke problemen met deze universiteiten zouden zijn. Dit onderscheid is problematisch, mede omdat er óók binnen Israël (inclusief de universiteiten) protesten zijn tegen het regeringsbeleid.

Het redden van levens van onschuldige burgers in Gaza zou het voornaamste doel van de protesten moeten zijn. Je kan je echter afvragen of het boycotten van Israëlische universiteiten daar daadwerkelijk aan bijdraagt. Ik betwijfel of het Netanyahu('s regering) wat uitmaakt met wie de universiteiten samenwerken. Economische sancties zouden volgens mij veel meer effect op de regering hebben, maar daar wordt door de demonstranten op de universiteiten niet toe opgeroepen.

Ook is het opvallend dat er weinig aandacht is voor de Israëlische gijzelaars in Gaza. Netanyahu legitimeert veel van het geweld met het argument dat het nodig is om de gijzelaars terug te krijgen. Als Hamas de gijzelaars zou vrijlaten, zou Netanyahu's agressie moeilijker te rechtvaardigen zijn in de internationale politiek.

> 'Economische sancties hebben meer effect dan een academische boycot'

Door het verwaterende onderscheid tussen de Israëlische overheid en het veelzijdige Israëlische volk, vrees ik dat de pro-Palestina-protesten antisemitisme in de hand kunnen werken.

Er is een gevaarlijke tendens zichtbaar waarin joden, simpelweg omdat ze enige wens voor een Joods thuisland koesteren, direct worden weggezet als medeplichtige 'zionisten'.

Door uitspraken als 'het stoppen van het koloniale project Israël' komt de retoriek van sommige academische pro-Palestina-groepen erg dichtbij het in twijfel trekken van het bestaansrecht van Israël. Het spreekt van de grootste naïviteit om te denken dat deze retoriek op geen enkele manier antisemitisme in de hand kan werken.

We zien al maanden een sterke toename aan antisemitische incidenten in Nederland. Een recent dieptepunt voltrok zich rond een optreden van het Jerusalem Quartet in Amsterdam dat vanwege toenemende dreiging en aangekondigde demonstraties bijna werd geannuleerd. Normaliter zou er niets controversieel zijn aan een concert waar Debussy en Mendelssohn gespeeld wordt. Maar zodra het concert door Israëliërs wordt uitgevoerd, zou het *culture washing* zijn.

Hier vindt duidelijk een vermenging plaats tussen degenen die verantwoordelijk zijn voor het geweld in Gaza en degenen die toevallig in Israel zijn geboren. Het is niet ondenkbaar dat dit soort sentimenten en redeneringen overslaan op Israëlische en Joodse wetenschappers binnen onze universiteiten.

Onze academische gemeenschap hecht grote waarde aan inclusiviteit. Net zoals we zorg besteden aan het respecteren van voornaamwoorden en aandacht hebben voor een veilige werkcultuur, moeten we dezelfde zorgvuldigheid beoefenen in onze protesten. Woorden doen ertoe, en we moeten ervoor zorgen dat onze woede zich richt op de mensen die daadwerkelijk verantwoordelijk zijn.

De marginale invloed die de protesten van de afgelopen weken hebben op de levens van onschuldige Palestijnen, mag niet ten koste gaan van de veiligheid van onschuldige mensen hier. Generieke haat begint wanneer het onderscheid tussen het individu en de massa verdwijnt. Is dit de rol die de academische gemeenschap wil spelen?

Naor Scheinowitz is natuurkundige en doet onderzoek bij de Sterrewacht Leiden

'Pettenprobleem' belemmert het melden van misstanden

Het wangedrag bij archeologie laten zien dat er een verkeerd beeld bestaat over de rol van vertrouwenspersonen, betogen **Rikki Holtmaat** en **Henk Tromp**.

Als betrokken (buiten)leden van de Leidse universitaire gemeenschap hebben wij het rapport over de problemen bij archeologie met aandacht gelezen. Omdat wij al een aantal jaren binnen de universiteit werken als (externe) vertrouwenspersoon voor promovendi, viel ons oog daarbij vooral op de passages die betrekking hebben op de ervaringen die de gedupeerden en klagers over het gedrag van de betrokken personen met het 'instituut' vertrouwenspersonen hadden opgedaan.

Daaruit komt een negatief beeld naar voren. Dit is spijtig en zorgwekkend, omdat vertrouwenspersonen een belangrijke rol kunnen spelen bij het creëren en in stand houden van een veilige werkomgeving.

Wij denken dat die negatieve ervaringen te maken hebben met het feit dat de onafhankelijkheid van de vertrouwenspersonen binnen de betreffende faculteit niet was gegarandeerd én dat er een verkeerd beeld bestaat van wat een vertrouwenspersoon in dergelijke situaties kan doen.

1. Wie kunnen er vertrouwenspersoon zijn?

Het eerste punt komt duidelijk naar voren in de volgende passages in het rapport. Een paar voorbeelden:

'Bij vertrouwenspersonen melding maken van problemen is zinloos en zelfs riskant.'

'Ze waren bang dat het uitspreken van klachten, formeel of anderszins, negatieve gevolgen zou hebben voor henzelf.'

'Eén van de twee melders verklaart dat het afdelingshoofd op zeker moment facultair vertrouwenspersoon voor promovendi was, en "van andere ervaringen" te hebben geweten dat het "geen optie was om daar [het] hart te luchten" over het gedrag van Persoon A en Persoon B.'

'De medewerkers voelden zich niet echt gehoord of geholpen door de vertrouwenspersonen van faculteit en universiteit.'

De oorzaak van bovenstaande ervaringen ligt in het feit Universiteit Leiden het nog steeds toelaat dat faculteiten (zeker als het gaat om de vertrouwenspersonen voor promovendi) werken met *interne* vertrouwenspersonen. Dat wil zeggen: medewerkers die naast hun andere taken en bevoegdheden óók de functie van vertrouwenspersoon uitoefenen. Daarmee creëert de universiteit een 'pettenprobleem'. Dit is voor alle partijen een onwenselijke situatie: voor studenten, promovendi of medewerkers die problematisch gedrag van collega's willen aankaarten is dit onveilig, omdat ze niet weten welke banden de vertrouwenspersoon mogelijk heeft met degene(n) over wie ze hun beklag willen doen. Voor de vertrouwenspersonen is het onveilig, omdat zij dingen te horen krijgen over het gedrag van naaste collega's met wie ze misschien wel een afhankelijkheidsrelatie hebben. Kortom: interne vertrouwenspersonen kunnen per definitie niet volkomen onafhankelijk zijn. Ze zijn daarvoor te 'verweven' in de organisatie.

Het college van bestuur heeft in januari 2020 een regeling voor de vertrouwenspersoon voor promovendi opgesteld, maar heeft deze tot op heden nog steeds niet vastgesteld. Een aantal zaken zoals een duidelijke functieomschrijving en de waarborging van de vertrouwelijkheid is daarin opgenomen. Een bepaling die het pettenprobleem definitief opheft, ontbreekt echter.

In het reglement dat het college van bestuur medio 2021 heeft vastgesteld over de ombudsfunctionaris medewerkers staat daarentegen dat 'deze functie onverenigbaar is met iedere andere functie' binnen Universiteit Leiden. Dat is een verstandige regel die ook in de nog aan te nemen regeling voor vertrouwenspersoon voor promovendi zou moeten worden opgenomen.

Als het college echt werk wil maken van een veilig werkklimaat moet het er zo snel mogelijk toe overgaan om de positie van alle binnen de universiteit actieve vertrouwenspersonen te 'externaliseren'. Benoem vanaf nu uitsluitend mensen 'van buiten' die opgeleid zijn tot vertrouwenspersoon, en garandeer hun onafhankelijkheid en zelfstandigheid.

Om het bezwaar te ondervangen dat buitenstaanders de organisatie niet kennen en geen affiniteit hebben met de academische wereld, is het aan te bevelen om daarvoor personen te werven die de universitaire werkomgeving goed kennen; te denken valt aan oud-medewerkers, of kandidaten die eerder aan andere universiteiten hebben gewerkt.

2. Hoe moet de vertrouwenspersoon opereren?

Op diverse plaatsen in het archeologierapport blijkt dat medewerkers, maar ook de commissieleden zelf, een verkeerd beeld hebben van wat een vertrouwenspersoon kan doen om gesignaleerde misstanden te beëindigen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de passage: 'Ten eerste hadden ze indertijd geen vertrouwen in de bereidheid en het vermogen van vertrouwenspersonen en bestuurders om handelend op te treden.'

> *'Bestuurders moeten niet de (beer)put dempen, vele jaren nadat het kalf is verdronken'*

Handelend optreden, dat wil zeggen eigenmachtig een kwestie bij de 'beklaagden', bij leidinggevenden of bij bestuurders aanhangig maken, hoort volgens ons niet bij het werk van de vertrouwenspersoon. Het is strijdig met de werkwijze van de vertrouwenspersoon die berust op anonimiteit ('niemand zal zonder jouw uitdrukkelijke toestemming weten dat jij met mij hebt gesproken'), vertrouwelijkheid ('niemand zal zonder jouw uitdrukkelijke toestemming weten wat er is besproken') en eigen regie ('de vertrouwenspersoon kan actie ondernemen, maar alleen als jij daarmee expliciet instemt').

De vertrouwenspersoon is een aandachtige luisteraar en raadgever die zich dienstverlenend opstelt ten aanzien van de persoon die zich tot hem of haar wendt. Het strikt vertrouwelijke karakter sluit ook uit dat de vertrouwenspersoon optreedt als mediator, bemiddelaar of onderzoeker. Immers, elk van deze rollen doorbreekt de eerder genoemde werkwijze en heeft het risico dat medewerkers en promovendi kopschuw worden om contact te zoeken, laat staan een kwestie durven te bespreken.

In het rapport wordt ook geconstateerd dat de betrokken gedupeerde medewerkers en promovendi geen beroep deden op de vertrouwenspersoon omdat deze (toch) geen tegenmacht kon leveren. Het is een misverstand dat vertrouwenspersonen een tegenmacht zouden zijn. Als blijkt dat er ergens systematisch wangedrag of misstanden voorkomen, kunnen zij dit onder de aandacht brengen van leidinggevenden. In een gesprek daarover, waarbij de anonimiteit van individuele gedupeerden is gewaarborgd, kunnen zij het bestuur informeren en van advies dienen.

Vertrouwenspersonen hebben geen machtsmiddelen om bestuurders aan te zetten tot het nemen van effectieve maatregelen. Zij moeten ook niet over dergelijke middelen willen beschikken. Handelend optreden is voorbehouden aan leidinggevenden en bestuurders: die zijn daartoe bevoegd en hebben daarvoor de (machts)middelen.

3. Wat er moet gebeuren?

Het college van bestuur moet eindelijk eens werk gaan maken van het goed regelen van de positie van – uitsluitend *externe* – vertrouwenspersonen aan de universiteit. Daarmee zal het vertrouwen van de studenten, medewerkers en promovendi toenemen dat ze bij een werkelijk onafhankelijke adviseur terecht kunnen met hun problemen of klachten, en hoeven ze niet te vrezen voor hun eigen veiligheid of voor carrièreschade als ze problematisch gedrag van collega's ter sprake brengen. De vertrouwenspersonen vervullen dan door hun ondersteunende en adviserende rol een zeer belangrijke rol bij het scheppen van een veilig(er) werkklimaat aan de universiteit.

De aanbevelingen uit het archeologierapport stellen ons niet gerust. De onderzoekscommissie stelt daar: 'Om effectief te kunnen werken moeten vertrouwenspersonen goed opgeleid, goed geoutilleerd, goed zichtbaar en goed bereikbaar zijn.' Hier zijn we het van harte mee eens, en we werken er zelf hard aan mee om deze doelen te bereiken. Graag hadden we gezien dat daar ook woorden als 'onafhankelijkheid' en 'vertrouwelijkheid' hadden gestaan.

De commissie vervolgt: 'Ze moeten daarnaast de bevoegdheden hebben om actief aan oplossingen te werken, bijvoorbeeld door betrokkenen uit te nodigen voor een gesprek of problemen vertrouwelijk aan te kaarten binnen de organisatie, en wel met grotere handelingsruimte en -verplichting dan op dit moment het geval is.'

De commissie stuurt dus aan op het vergroten van de bevoegdheden en taken van vertrouwenspersonen om handelend op te treden. Zoals gezegd: de vertrouwenspersoon kan en moet (met waarborgen omkleed) zeker signalen afgeven als er zich systematisch wangedrag of structureel misstanden voordoen. Maar het is vervolgens de verantwoordelijkheid van leidinggevenden en bestuurders om die signalen op te pakken en daadkrachtig, snel en effectief handelend op te treden; en dus niet – zoals we nu hebben gezien – in de vorm van het dempen van de (beer)put, vele jaren nadat het kalf is verdronken.

Rikki Holtmaat is vertrouwenspersoon promovendi Rechten
Henk Tromp is vertrouwenspersoon promovendi FSW en FGGA

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,– per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs,** 10 leerlingen. Taal en rekenen. **Leiden-Zuid,** *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,– incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van *Mare* opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071–527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofdredactie:
Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:
Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Elena van der Klok (stagiair)
Sjors Schaap (stagiair)
Lisa Boshuizen (stagiair)

Medewerkers:
Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg| Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie:
Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties:
Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk,
Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 – 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldín Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Wat een bak kapsalon zegt over Europa

De Kiesmannen proberen jongeren klaar te stomen voor het stemhokje. Met humor en muziek tonen ze aan waarom de Europese Verkiezingen op 6 juni zo belangrijk zijn. ‘Moeten wij stemmen? Ik ook?’

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**
FOTO **MAIKE SCHWARZ**

Terwijl Kelder, de huisband van de Kiesmannen, enthousiast hitjes speelt op het podium van de grote zaal in Stadsschouwburg Utrecht, stroomt het publiek langzaam binnen met een biertje of een glas wijn in de hand. Hoewel *De Grote Europashow* met name bedoeld is om jongeren naar de stembus te krijgen, zijn er tussen de vele studenten ook genoeg grijze haren te tellen.
Alsof het songfestival begint, openen presentatoren Dylan Ahern en Fien Reerds hun Europashow in pak en galajurk. De groteske nabootsing van de zangwedstrijd kan op veel gelach rekenen: ‘*This will be an unforgettable evening, filled with music, glitter and lots of gay men. Europe, are you ready?*’
‘Slechts 35 procent van de jongeren ging naar de stembus voor de Europese verkiezingen in 2019, dat percentage mag wat mij betreft wel een stuk hoger dit jaar’, stelt derde presentator Jochem Jordaan, die samen met Ahern de Kiesmannen heeft opgericht.
‘Wij hebben al een beetje rondgevraagd of mensen dit jaar wel klaar zijn om te stemmen’, vertellen de Kiesmannen. Dan verschijnt Reerds op het grote scherm. In een eerder opgenomen filmpje stelt zij mensen vragen: ‘Over een aantal weken is het zover, dan vindt er iets plaats in Europa en gaan mensen in allerlei landen strijden om de meeste stemmen. Waar heb ik het dan over?’ Het leeuwendeel antwoordt: “Oh, het Eurovisie Songfestival!”
Vervolgens laat Reerds foto’s zien van Bas Eickhout (GroenLinks), Samira Rafaela (D66) en Malik Azmani (VVD), alle drie lid van het Europees Parlement. Over Rafaela: ‘Ik denk bij haar aan paardrijden.’ Bij Azmani: ‘Iets met financiën, echt het saaiste van het saaiste.’
Dat niemand deze drie mensen kent, is op zich niet zo verrassend, want uit onderzoek van I&O Research blijkt dat zeven op de tien Nederlanders niet één Europarlementariër kent.
Tot slot vraag Reerds aan de mensen op straat hoe ze zich gaan voorbereiden op de Europese verkiezingen. Het antwoord: ‘Moeten wij daarop stemmen? Ik ook?’
Jordaan: ‘Er was laatst een onderzoek van de Eurobarometer waaruit blijkt dat 51 procent van de Nederlanders van zichzelf vindt dat die goed geïnformeerd is over de Europese Unie. Dat gaan we natuurlijk even testen.’
Wie zichzelf goed geïnformeerd vindt, moet een hand opsteken. Het publiek mag de vragen uit de Eurobarometer ook beantwoorden. Student Tim moet reageren op de eerste stelling: de Eurozone bestaat uit twintig landen. Volgens hem is dat fout, maar hij zit ernaast. ‘Ik heb wel goed nieuws, je mag gewoon blijven’, lacht Jordaan. Ook andere toeschouwers weten de vragen niet juist te beantwoorden.
‘Deze vragen zijn voorgelegd in 27 lidstaten en slechts 14 procent van de Nederlanders wist het antwoord op deze vragen’, vervolgt Jordaan. ‘Wat nog triester is, is dat Nederland van alle Europese landen het laagst scoorde op deze test, nog lager dan Servië.’
Reerds: ‘En Servië is niet eens lid van de EU!’
Dat zo weinig mensen afweten van de Europese verkiezingen, kan volgens Ahern de lage opkomst in 2019 verklaren. ‘Maar gelukkig gaan wij ons best doen om die opkomst dit jaar wat op te krikken.’
‘We gaan het hebben over de kapsalon’, begint Ahern terwijl hij een powerpointpresentatie opent. ‘Europa heeft veel meer impact op de kapsalon dan je denkt. Elk ingrediënt en omhulsel van de kapsalon is onderhevig aan Europese wetgeving: de patat heeft te maken met regelgeving voor een aardappelboerderij voor ziektebestrijding, aan *single use plastics* doen we tegenwoordig- niet meer en voor aluminium betalen we een CO_2-toeslag als het van buiten de Europese Unie komt. Denk daar maar eens over na als je volgende keer om drie uur ’s nachts met je neus in een bakje kapsalon zit.’
Maar wie gaan er over de toekomst van de kapsalon? Reerds klikt door naar de volgende slide waarop alleen witte mannen te zien zijn. “‘United in diversity”, is het motto van de Europese Unie, maar gelukkig hebben we de Anja’s nog: Anja Hazekamp (PvdD) en Anja Haga (CU).’
Na meer uitleg over de werking van de Europese Unie en op wie straks gestemd kan worden aan de hand van een zelf bewerkte *First Dates*-aflevering, duiken de Kiesmannen dieper in de standpunten van de partijen door middel van de thema’s defensie, klimaat en migratie.
Per thema worden stellingen aan het publiek voorgelegd, waarna te zien is hoe de partijen hebben gestemd en verteld wordt wat hun achterliggende gedachten daarvoor zijn.
Reerds: ‘Op economisch vlak is de EU altijd een grote speler geweest, maar op defensievlak niet echt. Alle landen vormen een eigen beleid, dus we vormen geen groot blok. Je kunt je voorstellen dat de Verenigde Staten, China en Rusland niet echt onder de indruk zijn van Europa. De VS besteden bijna 900 miljard euro aan defensie op dit moment, alle Europese landen geven samen 240 miljard uit.’
Dan verschijnt de stelling op het scherm: om ons beter te beschermen tegen buitenlandse dreigingen, moet er meer Europese samenwerking komen. Een kleine meerderheid steekt de hand op. ‘Het is aan jullie of we afhankelijk blijven van de NAVO.’
Jordaan kruipt achter de piano:
Fuuuuuck, ik moet het leger in
Maar in dienstplicht heb ik nu geen zin
Ook al staan de Russen aan de grens
Denk niet dat ik hieraan begin
Na ook de andere thema’s uitgebreid besproken te hebben, een nieuw Europees volkslied en diverse stellingen zijn langsgekomen, komt er een eind aan de Grote Europashow, maar niet voor Reerds afsluit met een gedicht waarin zij voor een laatste keer het publiek oproept om 6 juni te gaan stemmen.
‘Dit is niet het einde van de geschiedenis, we zitten er middenin. Ben je Europees als het uitkomt, of ook als het erop aankomt? Hef je stem, hef je glas. Proost op Europa en proost op de vrede.’

De Kiesmannen, *De Grote Europashow*. Leidse Schouwburg, woensdag 28 mei, 20.15 u, €12,50 – 20

‘Kleren moeten jou passen, en niet andersom’

DOOR **EMIEL BEINEMA**
FOTO **TACO VAN DER EB**

Hoe ben je begonnen kleding te maken?
‘Vroeger maakte mijn moeder als we een feest hadden een mooie jurk voor mij of mijn zusje. Ik vond het heel leuk om daarbij te helpen. Toen ik ook maar een beetje interesse toonde, moedigde mijn moeder dat meteen aan, dus op mijn negentiende verjaardag kreeg ik deze naaimachine van haar.
‘Ik heb altijd al dingen willen maken en verkopen, maar toen ik hiermee begon, was ik er natuurlijk nog niet echt goed in. Om je kleding te kunnen verkopen moet je heel netjes en consistent werken.
‘In februari vorig jaar plaatste ik uiteindelijk een video van een model op Tiktok. Die ging opeens viral en kreeg bijna een miljoen views. Daar kwamen nieuwe bestellingen uit voort en toen heb ik de prijzen opgevoerd zodat ik mezelf een eerlijk salaris kon betalen.’

Hoe kwam je op korsetten?
‘Dat is een bijzonder verhaal. Ik heb mijn bruiloft moeten verschuiven vanwege de pandemie, maar mijn jurk was al gemaakt en die zat als gegoten. Dus toen ik in 2020 een beetje aankwam, was ik bang dat dat een probleem zou worden. Een vriendin kwam op het idee om voor de zekerheid een korset te maken. Ik had hem uiteindelijk niet nodig, maar ik vond het proces wel gaaf.’

Hoe lang werk je daaraan?
‘Ik denk dat het korset zelf zo’n vier tot zes uur kost: daar komen toch altijd weer veel kleine dingetjes bij kijken. Met het borduurwerk ben ik nog twee of drie uur bezig. Ieder lichaam is anders, dus de vorm van het korset tijdens het dragen ook. Daar komt mijn wiskundige brein goed van pas: zo kan ik bedenken hoe ik het borduurwerk moet vervormen zodat het er tijdens het dragen goed uitziet.
‘Het lukte me steeds wat sneller om de basis van het korset te maken, maar de baleinen duren wel even. Die maak ik van staal, dus die moet ik goed uitmeten en dan met een zware tang op maat knippen.’

Wat zou je nog graag willen maken?
‘Grote, wijde bruids- of baljurken. Ik houd heel erg van de vroege Christian Dior, toen hij nog jurken specifiek voor één persoon maakte. Die zijn allemaal handgemaakt met fenomenale technieken en de silhouetten die dat opleverden zijn prachtig. ‘
‘Daar zou ik graag meer mee experimenteren. Maar een baljurk maken is een enorme investering. Je hebt zo veel stof nodig: soms wel meer dan vijftig meter. Dat is absurd vergeleken met de vijftig centimeter voor een korset. Werken met zo veel materiaal is ook intimiderend: ik moet het op een of andere manier in deze ruimte krijgen.’

Hoe zijn de reacties?
‘Ik ben altijd bang dat klanten ontevreden zijn, maar dan vinden ze het toch prachtig. Ik krijg geweldige reviews. Zeker met mensen die een korset bestellen voor hun bruiloft bouw je een band op. Ik zit hier met de afmetingen van iemands lijf. Daar hangt een hoop stigma omheen, dus ik vind het fijn om iets te kunnen maken wat goed past. Veel mensen hebben het idee dat jij in kleren moet passen, maar het is andersom: de kleren moeten jou passen. Het gelukkigst word ik als mensen me laten weten dat ze zich comfortabel voelen in mijn kleren.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Waarom een jongen in driedelig pak op een swapfiets mij ontroert

Terwijl mijn scriptiedeadline nadert en het licht aan het eind van de tunnel (lees: afstuderen) in zicht is, begin ik steeds meer na te denken over de afgelopen vijf studiejaren, en deze algehele nostalgische gevoelens werden versterkt door een recente ervaring in Leiden.
Zo zag ik namelijk – voor het eerst sinds lange tijd – mijn lievelingsuitzicht: een jongen van een jaar of achttien die op een swapfiets zit, een driedelig pak draagt en een rugzak om heeft. Ik weet niet wat het is, maar ik vind dat zó lief. Dat bedoel ik overigens helemaal niet denigrerend, maar ik vind het gewoon erg leuk en bijzonder om de tussen-servet-en-tafellaken-erigheid van studenten voor het eerst zelf van een afstandje te observeren; het is heel serieus en vertederend tegelijk.

‘Ik waande me voor het eerst een dame: ik was op weg naar kantoor en had een panty aan’

Zo weet ik ook nog goed hoe ik als *sjaars* voor het eerst op kantoorbezoek ging naar een groot advocatenkantoor op de Zuidas en me in de trein daar naartoe voor het eerst echt een DAME waande. Ik had dan misschien wel ’s werelds goorste afgetrapte Clarks aan en de Longchamp handtas die om mijn schouder hing van een huisgenoot geleend, ik was *alleen*, ik was op weg naar een *kantoor* en ik had een *panty* aan.
Sterker nog, ik had speciaal voor de gelegenheid een ‘nette jas’ gekocht bij de Pull&Bear die het hele ensemble bij elkaar moest trekken. Niet echt duurzaam misschien, maar ik kan met overtuiging zeggen dat de desbetreffende jas behoorlijk wat levens heeft geleid. Na deze eerste ‘outing’ heb ik het ding liefkozend omgetoverd tot ‘de ZuidJas’ en ingezet voor een scala aan kantoorbezoeken, sollicitatiegesprekken en andere Officiële Gelegenheden.
Een tijd, wat vlekken en wat minder knopen later, kreeg de jas een nieuwe bestemming. Het werd de ZuipJas: hij ging mee naar feesten en kon me dus letterlijk en figuurlijk gestolen worden.
Hoewel de jas nooit onderdeel is geworden van de Leidse Jassenkarma (de grote ‘*you win some you lose some*’-games), heb ik ‘m vorig jaar dan toch maar in een textielbak gegooid omdat het ding permanent naar natte hond rook - vraag me verder vooral niet hoe dat zo is gekomen.
Je kunt je misschien wel voorstellen dat - als het aangezicht van een kerel op een gekleurde fiets dit al met me doet - het nadenken over mijn studententijd *in zijn geheel* nogal wat in beweging zet. Inmiddels zijn zestien tentamenweken, minstens dertig essays, twintig verschillende huisgenoten, zo’n vier lockdowns, ongeveer negentig columns, twee relletjes met professoren, ontelbare huisavonden en een nog grotere hoeveelheid bier de revue gepasseerd en is het feest bijna echt voorbij. Als ik het zo bekijk word ik eigenlijk blij van het idee dat ik half juni nog 25.000 woorden over oorlogsrecht in de ruimte aan scriptie moet inleveren - kan ik daar toch ineens de schoonheid weer van inzien! Daarbij is het ook niet uitgesloten dat ik volgend jaar de studie toch nog een jaartje doorzet; als je iemand kent die ergens nog 30.000 euro heeft liggen ten behoeve van het Britse collegegeld hoor ik het graag.

Maia de Quay studeert rechten